

Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ – Скопје
Институт за македонски јазик „Крсте Мисирков“ – Скопје
L'Université "Saints Cyrille et Méthode" de Skopje
L'Institut de langue macédonienne "Krste Misirkov" – Skopje

МАКЕДОНИСТИКАТА МЕЃУ
ТРАДИЦИЈАТА И СОВРЕМЕНИТЕ
ПРЕДИЗВИЦИ

Зборник на трудови од Меѓународната научна конференција
одржана на 21 и 22 ноември 2013 година во Скопје

ПОСВЕЉБА НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

НА ИНСТИТУТОТ ЗА МАКЕДОНСКИ ЈАЗИК
„КРСТЕ МИСИРКОВ“ - СКОПЈЕ

ЗА ПОСТИГНАТИТЕ РЕЗУЛТАТИ ВО СВОЈАТА ДОЛГОГОДИШНА
НАУЧНОСТРАЖУВАЧКА ДЕЈНОСТ НА ПОЛЕТО НА СЕСТРАНОТО ПРОУЧУВАЊЕ И ЗА
НЕГУВАЊЕТО НА МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК, СО ШТО ДАДЕ ЗНАЧАЕН ПРИДОНЕС ВО
НАПРЕДОКОТ НА МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК И МАКЕДОНСКАТА КУЛТУРА ВО СВЕТОТ.

18.11.2013 година
СКОПЈЕ

ПРЕТСЕДАТЕЛ
НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА
Д-Р ГОРГЕ ИВАНОВ

Скопје, 2017

Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ – Скопје
ИНСТИТУТ ЗА МАКЕДОНСКИ ЈАЗИК „КРСТЕ МИСИРКОВ – СКОПЈЕ
L'Université "Saints Cyrille et Méthode" de Skopje
L'Institut de langue macédonienne "Krste Misirkov" – Skopje

МАКЕДОНИСТИКАТА МЕЃУ ТРАДИЦИЈАТА И СОВРЕМЕНИТЕ ПРЕДИЗВИЦИ

Зборник на трудови од Меѓународната научна конференција
одржана на 21 и 22 ноември 2013 година во Скопје

Скопје, 2017

Покровител:

Претседател на Република Македонија
проф. д-р Ѓорге Иванов

Организациски одбор:

проф. д-р Гоце Цветановски, н. сов. (претседател)
проф. д-р Лидија Тантуровска, н. сов. (координатор)
проф. д-р Александра Ѓуркова, н. сов. (секретар)
проф. д-р Симона Груевска-Маџоска, н. сов.
проф. д-р Елена Јованова-Грујовска, в. н. сор.

Почесен одбор:

проф. д-р Снежана Велковска, н. сов.
проф. д-р Снежана Веновска-Антевска, н. сов.

проф. д-р Убавка Гајдова, н.сов.

проф. д-р Олгица Додевска-Михајловска, в. н. сор.
проф. д-р Елка Јачева-Улчар, н. сов.
проф. д-р Веселинка Лаброска, н. сов.
проф. д-р Лилјана Макаријоска, н. сов.

**в.д. директор на ЈНУ Институт за македонски јазик
„Крсте Мисирков“:**

проф. д-р Гоце Цветановски, н. сов.

Уредувачки одбор на Зборникот:

проф. д-р Гоце Цветановски, н. сов. (главен уредник)
проф. д-р Лидија Тантуровска, н. сов. (заменик на главниот уредник)
проф. д-р Александра Гуркова, н. сов. (секретар)
проф. д-р Елена Јованова-Грујовска, н. сов.

Зборникот е финансиран од Министерството за култура при Владата на Република Македонија

CIP – Каталогизација во публикација

Национална и универзитетска библиотека „Св. Климент
Охридски“, Скопје

811.163.3(062)

МАКЕДОНИСТИКАТА меѓу традицијата и современите предизвици : зборник на трудови од Меѓународна научна конференција одржана на 21 и 22 ноември 2013 година во Скопје / [главен уредник Гоце Цветановски]. - Скопје : Институт за македонски јазик „Крсте Мисирков“ = Skopje : L'Institut de langue macédonienne "Krste Misirkov", 2017. - 604 стр. ; 24 см

Фусноти кон текстот. - Библиографија кон трудовите

ISBN 978-608-220-045-3

а) Македонски јазик - Собири

COBISS.MK-ID 105385482

© Институт за македонски јазик „Крсте Мисирков“ – Скопје, 2017
Ниту еден дел од оваа книга не смее да се умножува на електронски начин, да се фотокопира, ниту да се репродуцира без согласност од авторот/авторите и издавачот.

СОДРЖИНА

ПРЕДГОВОР	11
ПОЗДРАВНИ ОБРАЌАЊА	
Обраќање на Н.Е. д-р Ѓорге Иванов, претседател на Република Македонија и покровител на Свечената академија и Меѓународната научна конференција по повод 60-годишнината од основањето на Институтот за македонски јазик „Крсте Мисирков“ Скопје.....	15
Пригоден говор на проф. д-р Гоце Цветановски, претседател на Организацискиот одбор по повод јубилејот и в.д. директор на Институтот за македонски јазик „Крсте Мисирков“	19
ПРВ ДЕЛ	
Трајко Стаматовски ПОЧЕТОЦИТЕ НА ИНСТИТУТОТ.....	25
ВТОР ДЕЛ	
Христина Андоновска МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК И ЕВРОИНТЕГРАЦИИТЕ.....	37
Наталија Андријевска ГЛАГОЛСКИОТ ПРЕФИКС <i>paз-</i> ВО МАКЕДОНСКИТЕ ЦРКОВНОСЛОВЕНСКИ ТЕКСТОВИ.....	47
Елизабета Бандиловска-Ралповска СТАТУСОТ НА ХОМОНИМИТЕ И НИВНАТА ЛЕКСИКОГРАФСКА ОБРАБОТКА.....	59
Стојка Бојковска ЗА РЕФОРМИТЕ И СТРАТЕГИИТЕ ВО ОБРАЗОВНИОТ СИСТЕМ НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА.....	69
Елени Бужаровска, Лилјана Митковска СПОРЕДБА НА МАКЕДОНСКИТЕ МОДАЛНИ <i>ИМА</i> -КОНСТРУКЦИИ СО НИВНИТЕ ЕКВИВАЛЕНТИ ВО ДРУГИ БАЛКАНСКИ ЈАЗИЦИ.....	81
Маргарита Бузалковска-Алексова ПРОБЛЕМИ И ДИЛЕМИ ВО НОМЕНКЛАТУРАТА ПОВРЗАНА СО МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК И ПИСМО.....	95
Родна Величковска МАШКОТО ПОВЕЌЕГЛАСНО ПЕЕЊЕ ОД ДОЛНИ ПОЛОГ (ЗАШТИТА И ДИГИТАЛИЗАЦИЈА).....	101
Снежана Велковска ТЕНДЕНЦИИ ВО РАЗВОЈОТ НА МАКЕДОНСКАТА ЛЕКСИКА ПО БАЛКАНСКИТЕ ВОЈНИ.....	115
Снежана Веновска-Антевска ПРОСТОРНИТЕ МЕТАФОРИ ВО ПОЛИТИЧКИОТ ДИСКУРС ВО МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК.....	123

Татјана Гочкова ТИПОВИ ТЕСТОВИ СПОРЕД ЕВРОПСКИТЕ СТАНДАРДИ.....	131
Симона Груевска-Маџоска ПРИДОНЕСОТ НА ЛИЛЈАНА МИНОВА-ЃУРКОВА ЗА НАУКАТА ЗА МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК.....	137
Кристина Димовска ИНТЕНЦИОНАЛНА ГРЕШКА – ЗА ПРЕВОДОТ КАКО РЕКРЕАТИВНО ОСМИСЛУВАЊЕ НА ТЕКСТОТ.....	141
Олгица Додевска-Михајловска ФРАЗЕОЛОГИЈАТА ВО РОМАНОТ „КРПЕН ЖИВОТ“ НА СТАЛЕ ПОПОВ.....	151
Олгица Додевска-Михајловска, Светлана Давкова-Ѓоргиева ФРАЗЕОЛОГИЈАТА НА КУМАНОВСКИОТ ГОВОР.....	157
Васил Дрвошанов КОН СЕМАНТИКАТА НА ЛЕКСЕМАТА <i>БУРА</i> ВО МАКЕДОНСКИТЕ ГОВОРИ.....	165
Александра Ѓуркова РЕЧЕНИЦАТА НА БЛАЖЕ КОНЕСКИ.....	175
Светлана Јакимовска УЛОГАТА НА ЕТИМОЛОШКОТО ПОТЕКЛО НА ПРАВОСЛАВНИТЕ ТЕРМИНИ ПРИ НИВНО ПРЕВЕДУВАЊЕ ОД МАКЕДОНСКИ НА ФРАНЦУСКИ ЈАЗИК И ОБРАТНО.....	189
Виолета Јанушева МУЛТИПЛИКАТИВНИ СЛОЖЕНИ СЕМАНТЕМИ ОД ВТОР СТЕПЕН ВО МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК.....	199
Елена Јованова-Грујовска АНАЛИЗА НА ДЕМИНУТИВНОСТА ВО МАКЕДОНСКИТЕ ПОГОВОРКИ И ПОСЛОВИЦИ.....	213
Макеј Кавка ПОИМОТ „МАКЕДОНСКИ ЈАЗИК“ ВО НАУЧНИОТ ДИСКУРС.....	219
Јована Караниќиќ ПРЕКАРИТЕ И НИВНОТО МЕСТО ВО ЛИТЕРАТУРНИОТ ПРЕВОД.....	231
Марија Крстева ЈАЗИЧНАТА СИТУАЦИЈА НА БАЛКАНОТ НИЗ ПОГЛЕДОТ НА АМЕРИКАНСКИОТ НАУЧНИК ВИКТОР ФРИДМАН.....	241
Веселинка Лаброска НАЗИВИТЕ ЗА <i>ЛИСИЦА</i> И <i>ЛАСИЦА</i> НА МАКЕДОНСКАТА ДИЈАЛЕКТНА ТЕРИТОРИЈА.....	249
Марија Леонтиќ ТУРЦИЗМИТЕ ВО ЛЕКСИКОЛОШКИТЕ ТРУДОВИ НА ОЛГА ИВАНОВА.....	259

ТУРЦИЗМИТЕ ВО ЛЕКСИКОЛОШКИТЕ ТРУДОВИ НА ОЛГА ИВАНОВА

Марија Леонтиќ

Универзитет „Гоце Делчев“, Филолошки факултет, Штип

marija.leontik@ugd.edu.mk

Апстракт: Олга Иванова во многу свои лексиколошки трудови, директно или индиректно, ги има обработувано турцизмите како лексички слој. Поради ова, лексиколошките трудови станаа предмет на интересирање и на специјалистите по турски јазик, кои се интересираат за заемните влијанија на турскиот и на македонскиот јазик и за промените што се случувале при адаптацијата на турцизмите во македонскиот јазик. Лексиколошките трудови на Олга Иванова се доказ дека турските лексички заемки квантитативно и квалитативно го збогатиле македонскиот јазик дека во еден дел се употребуваат денес во различни области, а еден дел останаа како историски споменик на одредено време со свој начин на живот. Сите лексиколошки трудови на Олга Иванова се карактеризираат со долгогодишна трпелива работа, педантност и стручност што влеваат доверба и будат интерес да бидат користени како сигурен извор и компетентна литература. Овој заклучок ќе го поткрепиме со илустративни материјали од целокупното лексиколошко творештво на Олга Иванова.

Клучни зборови: *Олга Иванова, македонски јазик, турски јазик, лексиколошки трудови, турцизми.*

1. Вовед

Олга Иванова е првиот научен истражувач во Македонија што се здоби со титулата доктор по филолошки науки од лингвистичката дисциплина македонска ономастика (1980) и најголемиот дел од работниот век ѝ го посвети на ономастиката. Како резултат на оваа доследност и истрајност, создаде бројни ономастички дела кои денес се читаат, се консултираат и претставуваат база за истражување. Од нив, голема важност имаат лексиколошките трудови кои се карактеризираат со повеќедимензијалност, педантност и стручност, а со тоа влеваат доверба и будат интерес да бидат користени како сигурен извор и компетентна литература.

Во овој труд ќе бидат обработени турцизмите во лексиколошките трудови на Олга Иванова, кои како лексички слој будат интерес и кај туркологите. При ова треба да ја истакнаме важноста на лексиколошките трудови на Олга Иванова, бидејќи тие се создаваа во период кога не постоеше етимолошки речник на македонскиот јазик, стручно подготвен турско-македонски речник и речник на турски антропоними со македонско

објаснување, а во сите речници за секоја заглавна единица е приложена етимологијата, меѓу кои и на оние од турско потекло.

2. Животот и делото на Олга Иванова

Олга Иванова е родена на 2 март 1939 година во Скопје. Основното и средното образование го има завршено во Скопје. Дипломира во 1962 година на Групата за историја на книжевноста на народите на СФРЈ на Филозофскиот факултет на Универзитетот „Кирил и Методиј“. На 1 април 1963 година се вработи во Институтот за македонски јазик „Крсте Мисирков“ како стручен соработник. Во 1974 година го одбрани магистерскиот труд под наслов „*Месните имиња со суфиксот -иште (-ишта) во македонската топонимија*“ пред комисија во состав Божидар Видоески, Блаже Конески и Оливера-Јашар Настева. Во 1980 година ја одбрани докторската дисертација на тема „*Месните имиња на областа по сливот на Брегалница*“ пред комисија составена од Божидар Видоески, Блаже Конески, Оливера-Јашар Настева, Радмила Угринова-Скаловска и Ружа Паноска.

Олга Иванова целиот работен век го помина во Институтот за македонски јазик „Крсте Мисирков“. Од 1963-1966 година работеше како стручен соработник, од 1966-1974 година како асистент, од 1974-1982 година како научен соработник, од 1982-1988 година како виш научен соработник, а од 1988 до пензионирањето како научен советник. Во првите две години од вработувањето во Институтот, под раководство на Божидар Видоески, ја средуваше картотеката по топонимија и вршеше дијалектолошки и топонимски истражувања на теренот на Македонија. Подоцна, кога се оформи Одделението за ономастика, под раководство на Трајко Стаматоски, се вработија уште тројца асистенти: Љубица Станковска, Маринко Митков и Марија Коробар-Белчева. Примарна задача на првата генерација на ономастичари беше да се собира материјал од терен што ќе претставува база за истражување на следните генерации.

Олга Иванова во текот на својот живот создаде богат научен опус, кој може да се следи со околу 100 публикувани библиографски единици. Во ономастичкиот опус на Олга Иванова посебно место заземаат следниве нејзини речници: „*Речник на топонимите во областа по сливот на Брегалница*“ (1996), „*Обратен речник на топонимите во областа по сливот на Брегалница*“ (2001), „*Македонски антропомастикон XV-XVI век*“ (2006), „*Речник на презимињата кај Македонците*“ том II (во коавторство со Трајко Стаматоски, Марија Коробар-Белчева и Маринко Митков, 2001) и „*Обратен речник на презимињата кај Македонците*“ (2007). Овој фонд на лексиколошки трудови ќе биде збогатен со „*Речник на имињата на населените места во Р. Македонија*“ (б, г, е, ј, н, у, т, к, ф, х, џ, ш) што е предложен за печат¹, а е дел од нереализираниот проект на ИМЈ, насловен како „*Речник на имињата на населените места во Р. Македонија*“. Исто така Олга Иванова има подготвено „*Обратен речник на имињата на населените места во Р. Македонија*“² што

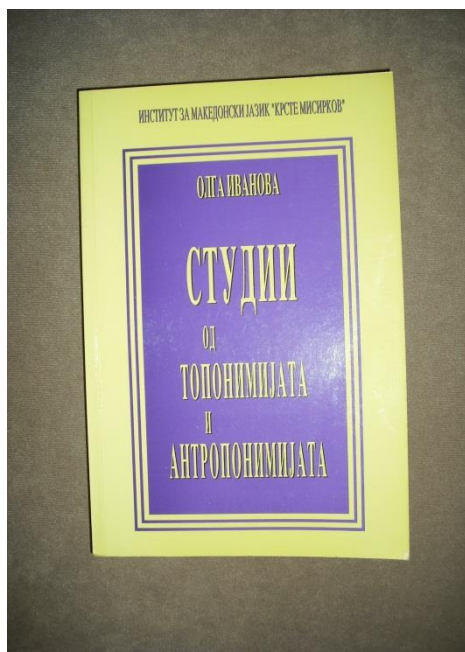
¹ Обработени се 495 речнички единици. Оваа книга се објави во 2014 година во издание на Институт за македонски јазик „Крсте Мисирков“.

² Наведени се 1800 единици.

се наоѓа во необјавениот труд „Студии од ономастиката и дијалектологијата“³. Многу се важни и следниве лексиколошки трудови на Олга Иванова: „Месните имиња на областа по сливот на Брегалница“ (1982), „Исчезнатите месни имиња во областа по сливот на Брегалница“ (1988), „Студии од топонимијата и антропонимијата“ (1999).

При внимателно читање на гореизложените лексиколошки трудови може да се согледа дека материјалот од турските пописни дефтери е користен во сите речници и дека турцизмите со бројни примери се присутни како лексички слој. Според Олга Иванова „Турските пописни дефтери се драгоцен и непресушен извор за ономастички истражувања на ојконимите и на антропонимите.“⁴ За нас туркологите, посебно интересно е да се испитуваат турцизмите во антропонимијата и топонимијата кои се вградиле во минатото, а кои и денес се присутни.

3. Турцизмите во лексиколошките трудови на Олга Иванова

Лексиколошките трудови на Олга Иванова можат да послужат како база за разновидни истражувања, за компаративни проучувања и за испитување на меѓусебното влијание на јазиците и културите од синхронски и дијахронски аспект. За нас туркологите посебно се интересни турцизмите во овие дела.

Лексиколошките трудови на Олга Иванова се доказ дека турските лексички заемки квантитативно и квалитативно го збогатиле македонскиот јазик; тие во еден дел се употребуваат денес во различни области, а во друг дел останаа како историски споменик

³ Книгата „Студии од ономастиката и дијалектологијата“ се објави во 2016 година во издание на Институт за македонски јазик „Крсте Мисирков“.

⁴ Ова е изјава на Олга Иванова во еден од бројните разговори со авторотката на овој труд.

на одредено време со свој начин на живот. Турцизмите во лексиколошките трудови на авторката можат да се разгледуваат од два аспекта:

- турцизмите во лексиколошките трудови од областа на антропонијата;
- турцизмите во лексиколошките трудови од областа на топонимијата.

3.1. Турцизмите во лексиколошките трудови на Олга Иванова од областа на антропонијата

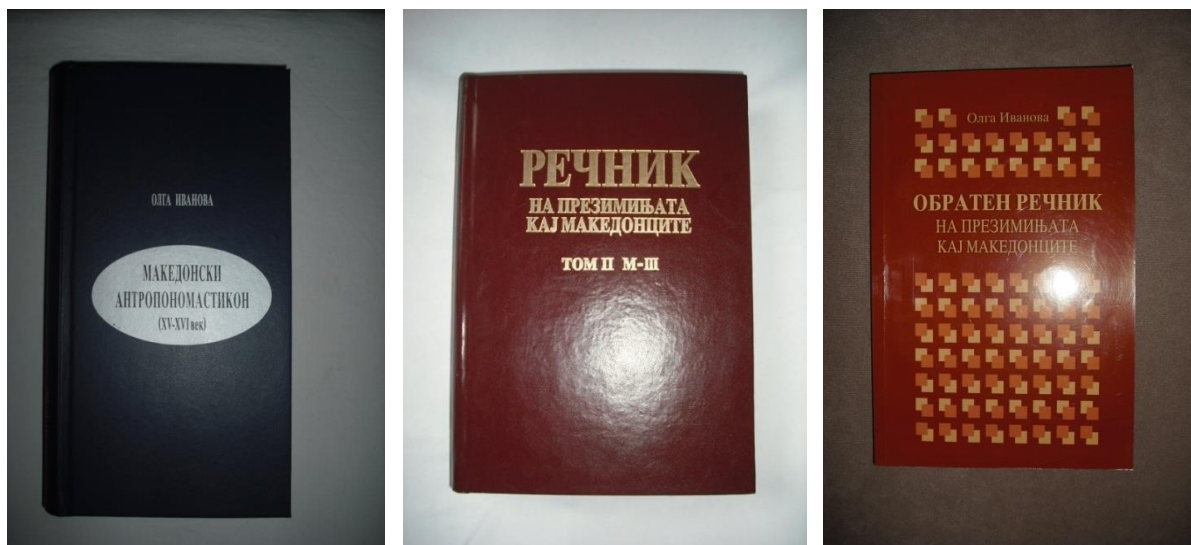
Олга Иванова во лексиколошкиот труд „*Македонски антропономастикон (15-16 век)*“ ги обработува личните имиња и прекари што се среќаваат на територијата на етничка Македонија во 15-16 век. Во овој речник се внесени атропониими ексцерпирани од 15 турски пописни дефтери од едицијата „Турски документи за историјата на македонскиот народ“ што се однесуваат на 15 и 16 век, а во кои се опфатени пописите од Паша санџак (подоцна Скопски санџак, Солунски санџак, санџак Драма), Охридски санџак и Кустендилски санџак. Македонскиот антропономастикон содржи вкупно 9626 заглавни атропониими од кои 8864 се машки, а 762 се женски. Антропонимите од овој речник ја одразуваат историската, културната и духовната димензија на 15 и 16 век во Македонија. Во рамките на „*Македонски антропономастикон (15-16 век)*“ се наоѓа и обратен речник на антропонимите под наслов „Обратен антропономастикон“ што дава можност за ефикасно и прегледно истражување на несуфиксираниите и суфиксираниите антропониими и видовите суфикси кај суфиксираниите антропониими.

За нас туркологите, посебно се интересни антропонимите во чија основа се наоѓаат апелативи што се турцизми, со оглед на тоа што Олга Иванова секоја заглавна антропонимиска единица ја обработува етимолошки. Кај машките антропониими се среќаваат следниве турцизми: Арслан < арслан < тур. arslan (лав); Атеш < тур. ateş (оган, пламен); Атмаца < тур. atmaca (сокол); Балабан < балабан < тур. balaban (крупен човек); Балта < балта < тур. balta; Беќар < беќар < тур. bekâr; Топал < топал < тур. toral (крив, куц човек); Торбе < торба < тур. torba (ќесе, вреќа); Узун < тур. uzun (долг, висок); Учинџи < тур. üçüncü (трети); Џан < џан < тур. can (душа); Џума < тур. cuma (петок) и сл., а кај женските антропониими се јавуваат следниве турцизми: Алтана < алтан < тур. altın (злато); Ѓула < ѓул < тур. gül (роза/ ружа); Срмена < срмена < тур. sigma (сребрен конец) и сл.

Во лексиколошкиот труд „*Речник на презимињата кај Македонците. том II*, што е коавторски труд со Трајко Стаматоски, Марија Коробар – Белчева и Маринко Митков, Олга Иванова обработила 2693 заглавни презимиња што започнуваат на буквите *т, у, ч, џ* од вкупно 12135 заглавни презимиња. Овој речник на презимиња е посебно драгоцен бидејќи секое заглавно презиме е обработено етимолошки. Верувајќи дека „*Речникот на презимиња кај Македонците*“ може да послужи како корпус за многу трудови, Олга Иванова подготви и „*Обратен речник на презимињата кај Македонците*“.

Во овој речник може да се согледа дека многу антропониими од *Македонски антропономастикон* се наоѓаат во основата на презимињата кај Македонците, што во иднина можат да послужат како база за нови истражувања. Такви се презимињата:

Топалов, Топалова, Топаловска, Топаловски, Топалоска, Топалоски < Топал; Торбевски, Торбовски, Торбоски < Торбе; Узунов, Узунова, Узуновска, Узуновски, Узуноска, Узуноски, Узунска, Узунски, Узунчев, Узунчева < Узун; Џанов, Џановски < Џан и сл. Во „Речник на презимињата кај Македонците“ Олга Иванова обработила бројни презимиња што во основата имаат апелативи кои и денес се лесно препознатливи како турцизми: Терзиев < *терзија* < тур. *terzi*; Токмакова < токмак < тур. *tokmak*; Топузов < топуз < тур. *topuz*; Топчиевски < топчија < тур. *topcu*; Тутунчиев < тутунџија < тур. *tütüncü*; Чантев < чанта < тур. *çanta*; Чаушев < чауш < тур. *çavuş*; Чергароски < черга < тур. *çerge*; Чивијоски < чивија < тур. *çivi*; Чиракоски < чирак < тур. *çırak*; Чифлички < чифлиг < тур. *çiftlik*; Чифчиев < чифчија < тур. *çiftçi*; Џамбазов < џамбаз < тур. *sambaz*; Џигеров < џигер < тур. *siğir* и сл.

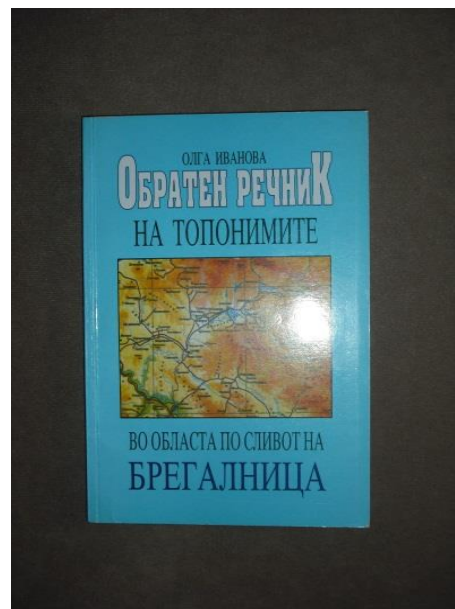
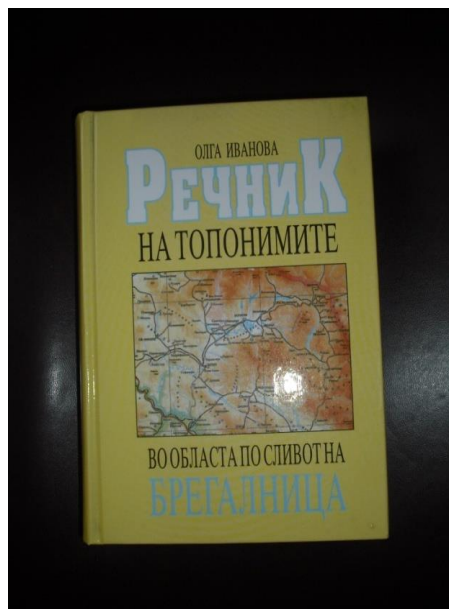
3.2. Турцизмите во лексиколошките трудови на Олга Иванова од областа на топонимијата

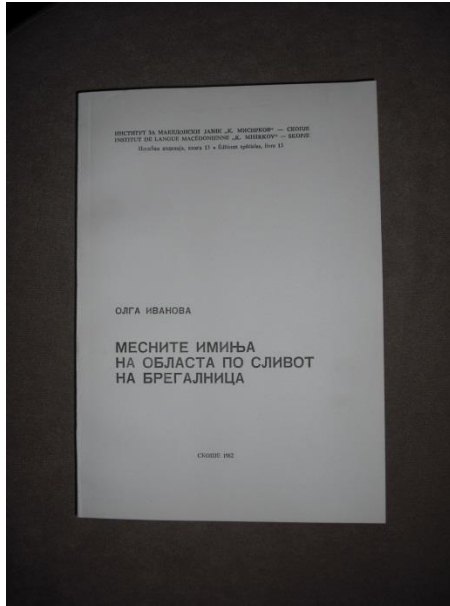
Лексиколошкиот труд „Речник на топонимите во областа по сливот на Брегалница“ на Олга Иванова содржи 11462 заглавни топоними во кои се содржани 291 современо месно име по сливот на Брегалница. Материјалот за овој речник е собиран во периодот меѓу 1965-1966 година на терен. При обработката на топонимскиот материјал во овој речник доаѓа до израз лингвистичката, ономастичката, географската и историската едуцираност на Олга Иванова. При внимателното читање може да се согледа дека во ова дело се вградени три децениски искуства од ономастичките истражувања во областа по сливот на Брегалница и сознанијата од нејзините трудови: „Месните имиња на областа по сливот на Брегалница“ и „Исчезнатите месни имиња во областа по сливот на Брегалница“. Авторката на ова капитално дело подготви и „Обратен речник на топонимите во областа по сливот на Брегалница“, што овозможува да се направи брз преглед на несуфиксираните и суфиксираните топоними и видовите суфикси кај суфиксираните топоними.

„Речник на топонимите во областа по сливот на Брегалница“ е вистинска ризница за истражување од лексиколошки, морфолошки, фонетски, дијалектолошки, географски и културолошки аспект. Ова дело е мошне интересно за истражување и во поглед на турцизмите, бидејќи Иванова секој заглавен топоним го обработува етимолошки. Во топонимите, што се изведени од апелатив, од лично име или од прекар, како богат лексички слој се јавуваат и турцизмите. Такви се топонимите: Ајвалџко < тур. ayvalık (место со дуњи); Амамо < амам < тур. hamam; Ајранли < ајранли, со јогурт < тур. ayranlı; Бавчи < бавча < тур. bahçe; Баир < баир < тур. bayır; Бајрако < бајрак < тур. bayrak; Партал Мало < партал < тур. partal; Таш Баир < тур. taş; Терзиско Мало < тур. terzi; Торбевци < торба < тур. torba; Катипско Поле < катип < тур. kâtip; Кутук < кутук < тур. kütük; Узун Баир < тур. uzun. Бројни се и топонимите во кои се присутни турските суфикси: Бунарцик < бунарцик (мал бунар) < тур. pınarcık; Дуванли < дуванли, задимено < тур. dumanlı; Кушкулија < кушкулија, сомничав < тур. kuşkulu; Орманли < орманли (што е со шума) < тур. ormanlı; Оцалија < оцалија, што се однесува на оца < тур. hocalı (со оца) и др.

Лексиколошкиот труд „Месните имиња на областа по сливот на Брегалница“ содржи и месни имиња што содржат турцизам односно се од турско потекло или се навлезени со посредство на турскиот јазик: Балталија < балталија, со балта < тур. baltalı; Калаузлија < калауз < тур. kılavuz; Канатларци < канат < тур. kanat; Коселери < косе < тур. köse и др.

Лексиколошкиот труд „Исчезнатите месни имиња во областа по сливот на Брегалница“ содржи исчезнати месни имиња од четвртиот до дваесетиот век, а меѓу нив се наоѓаат и оние од средниот век кои содржат турцизми. Такви се месните имиња: Беќирлија < т.л.и. Беќир < Bekir; Дикенлер < тур. diken (трн); Карацалија < тур. karaca (срна); Чифлик < чифлик < тур. çiftlik и др.

4. Заклучок

Олга Иванова со целокупното свое творештво е лингвист, ономастичар што се труди да создава лексиколошки дела кои ќе можат да претставуваат корпус и база за понатамошните испитувања, но и ќе ја олеснат работата, флексибилноста и ефективноста на идните научни работници. Не случајно нејзиниот научен интерес е насочен кон речниците, кои верувам дека во иднина допрва ќе побудат голем интерес во земјата и во странство.

Академик Божидар Видоески на 2 декември 1997 година на промоцијата на „Речник на топонимите во областа по сливот на Брегалница“ во Институтот со една реченица го резимира делото и скромноста на Олга Иванова, што се однесува за целокупното нејзино творештво: „...Се работи за претставување на дело со трајна вредност и од перото на научен работник кој полни три и половина децении неуморно твори во оваа институција, твори нечујно и продуцира без помпи.“

Академик Оливера Јашар-Настева за истото дело напиша: „Овој речник претставува капитален труд на д-р Олга Иванова кој означува една значајна етапа во развојот на нашата ономастика.“ Ние би додале дека сите нејзини речници имаат таква карактеристика.

Марија Коробар - Белчева на истата промоција констатира дека „Централно место во проучувањето на топонимот завзема етимологијата. Тоа е најсложениот дел од обработката на секој топоним воопшто во ономастиката, а во книгата на д-р Олга Иванова етимолошката изведба е направена на завидно ниво. При тоа етимонот на секој збор не се бара само во рамките на словенската лексика туку се прават и широки компаративни истражувања и со другите јазици како што е ароманскиот, грчкиот, албанскиот, турскиот, романскиот, некаде дури и со германскиот, францускиот и сл. Вистинскиот научник во

такви случаи со право дава по неколку толкувања оставајќи им простор и насоки и на генерации по нас да дојдат до конечни или поинакви решенија.“ Бидејќи во етимологијата и на антропонимите и на топонимите се јавува турскиот јазик, сметаме дека во иднина за попрецизно нивно прикажување пожелно е да се вклучат или консултираат и туркологите.

Јас бев прв турколог кој ги користеше лексиколошките трудови на Олга Иванова како извор при подготвувањето на својот магистерски труд „Турските елементи во македонските имиња и презимиња“ и докторската дисертација „Турските суфикси во македонскиот јазик, со паралели од македонската патронимија и топонимија“. Ја имав и таа чест да ми биде во комисијата при одбраната на мојот магистерски труд и на докторската дисертација, да биде жесток критичар на моите трудови, сигурен консултант за ономастиката и пошироко и вистински пријател за споделување на искуствата, маката и радоста при создавањето на едно дело.

Литература

- Иванова, Олга. 1982. *Месните имиња на областа по сливот на Брегалница*. Скопје: Институт за македонски јазик „Крсте Мисирков“.
- Иванова, Олга. 1988. *Исчезнатите месни имиња во областа по сливот на Брегалница*. Прилеп: Институт за истражување на старословенската култура.
- Иванова, Олга. 1996. *Речник на топонимите во областа по сливот на Брегалница*. Скопје: Институт за македонски јазик „Крсте Мисирков“.
- Иванова, Олга. 1999. *Студии од топонимијата и антропонимијата*. Скопје: Институт за македонски јазик „Крсте Мисирков“.
- Иванова, Олга. 2001. *Обратен речник на топонимите во областа по сливот на Брегалница*. Скопје: Институт за македонски јазик „Крсте Мисирков“.
- Иванова, Олга. 2006. *Македонски антропономастикон (XV и XVI век)*. Скопје.
- Иванова, Олга; Белчева, Коробар Марија; Митков, Маринко; Стаматоски, Трајко. 2001. *Речник на презимињата кај Македонците. Том II*. Скопје: Институт за македонски јазик „Крсте Мисирков“.
- Иванова, Олга. 2007. *Обратен речник на презимињата кај Македонците*. Скопје: Институт за македонски јазик „Крсте Мисирков“.
- Дрвошанов, Васил. 2010. *Лингвистичките дела на Олга Иванова*. Скопје: Јофискен.

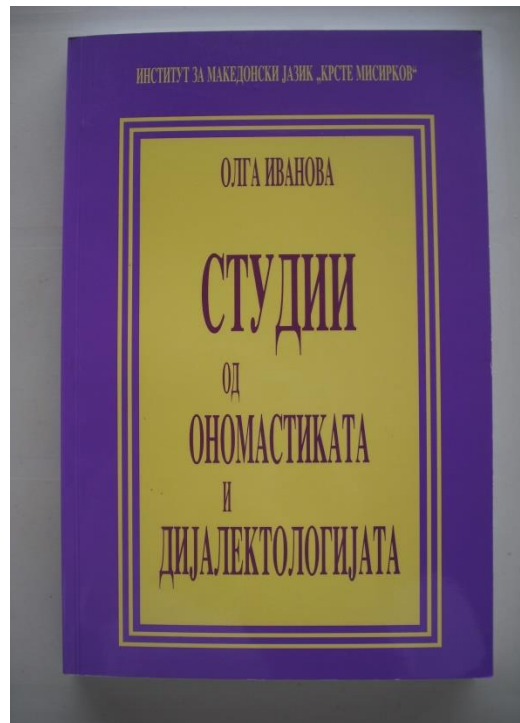
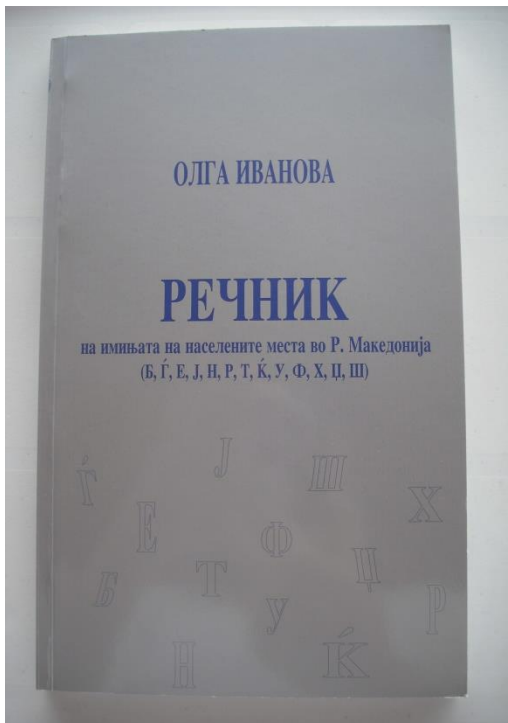
Summary

Turcism in the Olga Ivanova's lexicological books

Olga Ivanova in many of her lexicological books directly or indirectly has researched turcisms as a lexical layer. Therefore lexicological books, especially dictionaries have become a subject of interest by Turkish specialists who are interested in the mutual influences of Turkish and Macedonian language and the changes that have occurred when turcisms were adapted into the Macedonian language.

Olga Ivanova's lexicological books are a proof that Turkish lexical borrowings quantitatively and qualitatively have enriched the Macedonian language, part of which are still used today in a variety of fields and another part remained as a historical monument to witness for a specific time and lifestyle.

All Olga Ivanova's books of lexicology are characterized by prolonged and patient work, tidiness and expertise that inspire confidence and evoke interest to be used as a reliable and relevant source literature.

**ТУРЦИЗМИТЕ ВО ЛЕКСИКОЛОШКИТЕ ТРУДОВИ НА ОЛГА
ИВАНОВА**

Апстракт: Олга Иванова во многу свои лексиколошки трудови, директно или индиректно, ги има обработувано турцизмите како лексички слој. Поради ова, лексиколошките трудови станаа предмет на интересирање и на специјалистите по турски јазик, кои се интересираат за заемните влијанија на турскиот и на македонскиот јазик и за промените што се случувале при адаптацијата на турцизмите во македонскиот јазик. Лексиколошките трудови на О. Иванова се доказ дека турските лексички заемки квантитативно и квалитативно го збогатиле македонскиот јазик дека во еден дел се употребуваат денес во различни области, а еден дел останаа како историски споменик на одредено време со свој начин на живот. Сите лексиколошки трудови на О. Иванова се карактеризираат со долгогодишна трпелива работа, педантност и стручност што влеваат доверба и будат интерес да бидат користени како сигурен извор и компетентна литература. Овој заклучок ќе го поткрепиме со илустративни материјали од целокупното лексиколошко творештво на О. Иванова.

Клучни зборови: Олга Иванова, македонски јазик, турски јазик, лексиколошки трудови, турцизми

1. Вовед

Олга Иванова е првиот научен истражувач во Македонија што се здоби со титулата доктор по филолошки науки од лингвистичката дисциплина македонска ономастика (1980) и најголемиот дел од работниот век ѝ го посвети на ономастиката. Како резултат на оваа доследност и истрајност, создаде бројни ономастички дела кои денес се читаат, се консултираат и претставуваат база за истражување. Од нив, голема важност имаат лексиколошките трудови кои се карактеризираат со повеќедимензијалност, педантност и стручност, а со тоа влеваат доверба и будат интерес да бидат користени како сигурен извор и компетентна литература.

Во овој труд ќе бидат обработени турцизмите во лексиколошките трудови на О. Иванова, кои како лексички слој будат интерес и кај туркологите. При ова треба да ја истакнаме важноста на лексиколошките трудови на О. Иванова, бидејќи тие се создаваа во период кога не постоеше етимолошки речник на македонскиот јазик, стручно подготвен турско-македонски речник и речник на турски антропониими со македонско објаснување, а во сите речници за секоја заглавна единица е приложена етимологијата, меѓу кои и на оние од турско потекло.

⁶⁶ Универзитет „Гоце Делчев“, Филолошки факултет, Штип,
marija.leontik@ugd.edu.mk